

Եւ է սա ի գիւղս Կառիւայ. յիշատակ ի դուռն
որբոյն Սարգսի զարաւարին եւ որդւոյ նորա Մար-
տիրոսին ։

42.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

?

ԹՈՒՂԹԻՔ 266 (էջ 532)։ — ՄԵԾՈՒԹՈՒՆՆԵՐ
21×16×6½։ — ԳՐՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ԵՐԿՍԻՆ։ — ՏՈՂԻՔ 19։
— ՆՈՒԹ ԹՈՒԼԹ։ — ԿԱԶՄՐ ԿԱԶԵՓԱՅՈՒՄ։ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ
ՄԱՆՔ ԿԱՆ։ — ՄԱԳԱՂԱԹԵԼԵՑ ՊԼԱՊԼԱՆԿԻՔ ԶԿԱՆ։ —
ՎԵՐՆԱԳԻՐԻՔ ԿԱՐԴԻՐ։ — ԳԻՐ ԵՐԼՈՐԳԻՐ։ — ԳՐՈՂԶ՝
ՍԱՐԳԻՍ։ — ՍՏԱՑՈՂ՝ ԽԵՐԵՐ։ — ԺԱՄԱՆԿ՝ ԿԱՅԱՅՈՒՄ։
— ՏԵՂԻՐ ՍԵՐԱՍՏԻԱ։ — ՏԵՂԵԿՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ՍԵՂԱԿԱԿԱ-
ՆՈՒԹԻՆ Ս. ՍԱՐԳՍԻ։

Մատենան է Ա-Երբան, էջ 1 158
Մատենոս. էջ 159—260 Մարկոս. էջ
261—418 Ղուկաս. էջ 419—531 Թով-
հանէս։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. «Փառք... որ
եւ կարողութիւն տկար եւ տարտամ անձին իմոյ
եւ սուտանուն Սարգսի որ զայս սուրբ փախ աւետա-
րան պահաւէր գրեցի եւ աւարտեցի, եւ որ յիշէ
յիշեալ լիցի իւր արքայութիւնն։ Ցանկացող ե-
ղեալ որբաւէր եւ մարտաւիտ խրատին որ ասէ թէ
ով ունիցի զաւակ... եւ գնել աստուածայեան
սուրբ աւետարանս յիշատակ իւր հորդոյն խրատին
եղբարն սաստապակէ (2) իւր կողակցին Նաղեկին,
հաւան Արայանին եւ մարն Ալթանին եւ ամենայն
արեան մերձաւորաց կարգացողաց եւ լսողաց եւ
ողորմիս ասացողաց, որ զամենեւեան ասէք ամէն
հայր մեր ։

43.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

1578:

ԹՈՒՂԹԻՔ 258 (էջ 516)։ — ՄԵԾՈՒԹՈՒՆՆԵՐ
19×15×7։ — ԳՐՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ԵՐԿՍԻՆ։ — ՏՈՂԻՔ միւ-
նակ 21։ — ՆՈՒԹ ԹՈՒԼԹ։ — ԿԱԶՄՐ ԿԱԶԵՓԱՅՈՒՄ։ —
ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ մաշած։ — ՄԱԳԱՂԱԹԵԼԵՑ ՊԼԱՊԼԱՆԿԻՔ
ԵՐԿՍԻՆ ԹԵՐԹ՝ ԿԱՐԴԻՐ ԿԱՆ։ — ՎԵՐՆԱԳԻՐԻՔ
ԿԱՐԴԻՐ ԹԱՆԱՅ։ — ՍԿԱՐՆԱՏԱՌԻՔ ԵՆ ԼՈՒՍԱՆՑԱ-
ԶԱՐԻՔ ԲԱՆԱԿԱՆ ՍԻՐՈՒՆ։ — ՄԱՐԱՆԱԿԱՐՔ ԶՈՐ ՄԱԿ-
ՍԱՐԱՆԻՔԻՆԵՐՈՒՆԸ միայն կան։ — ԽՈՐԱՆՔ ԶԿԱՆ։ —
ԿՈՍՏԱՆՑՈՒՆՆԵՐ ԶՈՐ ՆԱՄ, ԲԱՆԱԿԱՆ ՍԻՐՈՒՆ։ — ԴԱՏ.
ԹՈՒՂԹԻՔ էջ 511—516։ — ԳՐՈՂԶ ՏԻՐԱՏՈՒՐ ԿԱՐԴԻՐ
— ՏԵՂԻՐ ԱՐԴԷՆ։ — ՍՏԱՑՈՂ՝ ՏԵՐ ԳԻՐԳՈՐ — ԺԱՄԱ-
ՆԿ՝ ՌԻՆ (= 1027+551) = 1578։ — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒ-
ԹՈՒՆՆԵՐ էջ 505—511։ — ՏԵՂԵԿՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ՍԵՂԱԿԱԿԱ-
ՆՈՒԹԻՆ Ս. ՍԱՐԳՍԻ։

Մատենան է Ա-Երբան, էջ 11 Մատ-
թէոս. էջ 185 Մարկոս. էջ 243 Ղուկաս.
էջ 391 Թովհանէս։

ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. «Փառք... որ
եւ կարողութիւն տկար եւ անարհեստ գրչի Տիրա-
տուր սուտանուն արեղայի հասանել ի յաւարտ
սուրբ աւետարանին, ի յերկրն քաջբերունու, որ

կոչի Արճէշ, ի սուրբ ուխտս Սուխար Թագաւորի
որ այժմ խառաքանտա վանք վերածայնի, բնդ հո-
վանեալ Արծուաբեր սուրբ Աստուածածնին, ի յա-
ռաջնորդութեան սուրբ ուխտիս Մինաս եպիսկո-
պոսին եւ ի կաթողիկոսութեան Հայոց ազգիս սուրբ
աթոռոյն Էջմիածնայ Տէր Առաքելին. եւ ի Թա-
գաւորութեան Տաճկաց մահմետական ազգին ա-
րեւմտուն փայտաշէնի սուլթան Մուրատին եւ ա-
րեւելեան փայտաշէնի փոքր Ջահ Խամայէին, որ եր-
կուն նոր փայտաշէն եղաւ յայսմիկ ժամանակիս որ
զՀայոց ազգս ի տայտպոսինջս պահէին. որ միմեանց
գրոհ տային թէ ի վրէժ կու գամ նա Հայոց ազգս
Դոշային եւ հալածական լինէին յահէ անօրինացն
թէ ինչ տի լինի հալերս. դեռ Աստուած գիտէ
զվերջն թէ ինչ լինի։ Ի թվականութեան Հայոց
Ռիէ գրեցաւ եւ աւարտեցաւ սուրբ Աւետարանս
ձեռամբ անարժան Տիրատուր սուտանուն արե-
ղայի, ի խնդրոյ բարեմիտ եւ աստուածատէր տէր
Գրիգորին եւ իւր ծնողացն հաւան յԱստուակէս քա-
հանային եւ մարն խաթուն փաշէն, եւ եղբարն
իմ Յովսէփին, Կիրակոսին, Զարեկին, Ուղունին,
Քոյրէն իմ զնան փաշէն, զՓարէ խան, կողակցն
իւր զՄարգարիտն, որդիք իւր զԿիրակոսն, Զակարն
զՄկրտչն, որ կարճաւրեայ փոխեցաւ առ Աս-
տուած, դուստրն իւր զՀասրատանն եւ այլ ամե-
նայն արեան մերձաւորացն ամէն։ Ընդ նմին անար-
ժան Զակար եպիսկոպոս ։

«Սուրբ Աւետարանս յիշատակ է Գասպարին
եւ իւր կողակցին Շահիճանին, գնեցին իւրեանց
հալալ ընչեցն եւ գրին յիշատակ իւրեանց հորուն
եւ նշնեցելոցն. որդւոյն Յովհաննիսին, Հանճանին,
Յուսուֆին, Դաւիթը Եղիսբարէթին, Խալաբին,
Խուտրաթին, Բակլատէին, իւր մարն Մուլքին։
Գարձեալ յիշեցէք զհայր իմ Զանին եւ զկողակցին
Մատանին։ Գարձեալ յիշեցէք զեղբարք իմ խա-
չատուրն եւ Մելքոնն, զՀուրիփալին եւ իւր քու-
րոջն խան բակէ, Թագոհէ, Շահիճանին, եւ այլ
ամենայն արեան մերձաւորքն եւ հաւր նշնեցելոքն
ամէն ։

44.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

1593:

ԹՈՒՂԹԻՔ 279 (էջ 558)։ — ՄԵԾՈՒԹՈՒՆՆԵՐ
26×18×6։ — ԳՐՈՒԹՈՒՆՆԵՐ ԵՐԿՍԻՆ։ — ՏՈՂԻՔ մէն մի
սինակ 21 սողը։ — ՆՈՒԹ ԹՈՒԼԹ։ — ԿԱԶՄՐ ԿԱԶԵՓԱ-
ՅԱՄՈՒՄ փայտ։ — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ քայքայուած։ — ՄԱԳԱ-
ՂԱԹԵԼԵՑ ՊԼԱՊԼԱՆԿ՝ սկիզբն ու վերջն երկերկու թերթ,
աւետարան։ — ԳԻՐ ԵՐԼՈՐԳԻՐ։ — ՍԿԱՐՆԱՏԱՌԻՔ ԱԵ-
ՄԱՐԱՆԻՔԻՆԵՐՈՒՆԸ քաւական սիրուն խորհրդատուներ։ —
ԼՈՒՍԱՆՑԱԶԱՐԻՔ ամէնքն ալ պարզ։ — ԽՈՐԱՆՔ
սկիզբի տան խորանները մին յետեւի քայքայուած
արուեստով։ — ԿՈՍՏԱՆՑՈՒՆՆԵՐ մէն մի աւետարանի
առջեւ մէյմէկ հատ։ — ԳՐՈՂԶ Մարտիրոս Երեմի։ — ՍՏԱ-
ՑՈՂ՝ Բաղդասար։ — ԺԱՄԱՆԿ՝ ՌԻՆ (= 1042+551)
= 1593։ — ՏԵՂԻՐ ՍԵՐԱՍՏԻԱ։ — ՅԻՇԱՏԱԿԱԳՐՈՒԹՈՒՆՆԵՐ
էջ 548։

Մատենան է Ա-Երբան, էջ 27 Մատ-
թէոս. էջ 177 Մարկոս. էջ 271 Ղուկաս.

հոգւոյն, հաւր Տատուրին եւ մաւր Գինէվարդին, եւ եղբարն Մուրատին եւ պապին Պայինտուրին եւ մամուն Մեկեքին եւ իւր որդւոյն Ողու Պալէ եւ ամենայն արեան մերձաւորացն սորա որ եզին յիշատակ իւրեանց հոգւոյն զսուրբ աւետարանս...»:

47.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

1619.

ԹՈՒՂԹՈՒՆՔ 298: — ՄեծՈւթիկն՝ $19 \times 16 \times 5$: — ԳՐՈՒԹՈՒՆՔ ներկային: — ՏՈՂԹՈՒՆ մէն մի սինակ 19 տողք: — ՆԻՒԹ ԹՈՒՂԹ: — ԿԱԶՄ կաշնպատ փայտ: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ բաւական լաւ: — ՄԱԴԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱՅ միայն սկիզբը՝ նրկու թերթ աւետարան: — ԳԻՐ բոլորգիր: — ԳԻՐԶ՝ Նիկողոս: — ՍՏԱՅՈՂԱՆ Արեւշան եւ կինն իւր թաթամ: — ԿԼԶՄՈՂ՝ Վարպետ Պաղտասար: ԺԱՄԱՆԱՅ՝ ՌԿԸ (= 1068 + 551 = 1619): — ՏԵՂԻ՝ Հրեշտակապետ վանք Սեբաստիոյ:

Մատենան է Ա-Ե-Կ-Կ-Կ, էջ 8 ա Մատթէոս. էջ 87 ա Մարկոս. էջ 137 ա Ղուկաս. էջ 229 ա Յովհաննէս:

ՅԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. էջ 298բ (բռն էրէն). «Փառք անսկիզբնականին հաւր եւ որդւոյ... Արդ գրեցաւ սուրբ աւետարանս ի թուաբերութեան ՌԿԸ, ձեռամբ յոգնամեղ եւ եղկելի սուտանուն Նիկողոս արեղայի ի գաւառն Սեբաստիոյ ի վանս սուրբ Հրեշտակապետի ի յառաջնորդութեան տէր ՄԼԶԵԹ վարդապետին, զոր տէր ՅԻ-սուս պահեցէ զնայ յերկար ամաք ամէն: Արդ գրեցաւ սա ի գաւառն եւ ի նկ ժամանակիս ի թա-գաւորութեան տաճկաց ի ժամանակն սուլթան Օս-մանի, զի ժամանակն չար էր եւ... Գարձեալ յիշանջիք ի մաքրափայլ յաղթս ձեր զստացող սուրբ զՎարդանն եւ զմայրն զխանուծն եւ զհայրն իւր զԱլեքսանդր Սարկաւազն, որ փոխեալ է առ Քրիստոս, եւ զամուսինն զթաթամն, որ ստացաւ զսուրբ աւետարանս զայս սիրուն յիշատակ ի գուռն սուրբ կարապետին ի գուռն կիր վասիլ աղքն ի ձեռն տէր Յակոբին եւ տէր Աւետիսին...»:

48.

Ա Ի Ե Տ Ա Ր Ա Ն

1635:

ԹՈՒՂԹՈՒՆՔ 300 (էջ 600): — ՄեծՈւթիկն՝ $26 \times 21 \times 7$: — ԳՐՈՒԹՈՒՆՔ ներկային: — ՆԻՒԹ ԹՈՒՂԹ: — ԿԱԶՄ կաշնպատ փայտ գեղատիպ զորշմուածք-նեղով: — ՀԱՆԳԱՄԱՆՔ լաւ պահուած: — ՎԵՐԱՅԻՐՔ կարմիր թանաք: — ԳԻՐ բոլորգիր: — ՏՈՂԹՈՒՆ մէն մի սինակ 20: — ՍԿԶՐԵԱՏԱՌՔ նախորդներուն նման: — ԼՈՒՍՆԻՍ ՏԵՂԱՐՔ նոյնպէս: — ՄԱՆՐԱՆԿԱՐՔ ԵՒ ԽՈՐՐԱՆՔ չկան: — ԿԻՍԱԽՈՐԱՆՔ աւետարաններուն սկիզբը մէյմէն հատ: — ԳԻՐԶ՝ Մեկեքսեղ երէց: — ՏԵՂ՝ ՄԱԴԱՂԱԹԵԱՅ ՊԱՀՊԱՆԱՅ սկիզբն ու վերջը երկնորու պարսալ թերթ: — ՍՏԱՅՈՂ՝ Գաւառ: — ԺԱՄԱՆԱՅ՝ ՌԶԴ (= 1084 + 551) = 1635: — ՅԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒՆՔ.

ԹՈՒՆՔ էջ 263, 448 եւ 596—598: — ՏԵՂԵՆՈՒԹԻՒՆՔ կը վերաբերի Ս. Սարգսի ի Սեբաստիա:

Մատենան է Ա-Ե-Կ-Կ-Կ, էջ 1—160 Մատթէոս. էջ 161—263 Մարկոս. էջ 265—447 Ղուկաս, էջ 451—596 Յովհաննէս:

ՅԻՇԱՏԱՆԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ. էջ 596. «Փառք ամենասուրբ երրորդութեան... գրեցաւ աւետարանս այս ի յերկիրս Աղվանից ի գաւառն Գի-ղակայ ի գաւառն որ կոչի թաղաւսեւ ընդ հովանեաւ Ս. Աստուածածնիս եւ Ս. Կուսին Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ վայելէ: Մանաւանդ ստացողիս Ս. Աւետարանիս, Գաւառն որ ստացաւ զսա հալալ ընչիւքն իւր. զյիշատակ իւր եւ ծնողացն իւրոց հայրն իմ Պողոսի եւ մայրն իմ Խանուծի եւ հոգեւոր որդին իմոյ խարաղնագետ սրբաւէր եւ բարեմիտ Մինաս քահանային եւ միւս հոգեւոր որդին իմոյ Եարուսին որ էր փեսայ եւ դուստր իմ Մարիամին թամամին եւ Շահումին եւ միւս դուստր իմ Խանուծին որ հանգեալ ի Քրիստոս. ձեռամբ Մեկեքսեղ իրիցի եւ հոգեւոր եղբոր իմ միաշունչ հեղահոգի կիրակոս քահանային որ միատեղ սկսաք եւ աւարտեցաք Ս. Աստուածախօսս ի փառս: Ի թվ. ՌԶԴ. իշխանութեան Շահափուն, որ էր թագաւորեալ ի Է. ամի. ի այն ժամանակն գրուեցաւ որ Ռաստամխանն գնաց ի Վրաց տուն, գերեաց շատ նախըր գործեաց, եկն դարձաւ գնաց ի Վան քաղաքի վերա. ոչինչ չկարաց անիլ: Գարձեալ ասեմ 264, ով հանգիպողք սմա կարդալ կամ օրինակելոյ, յիշեցէք ի մաքրափայլ աղօթս 26բ ի փառս Քրիստոսի: Ինչ մարդ որ այս յիշատակարանս կտրէ կամ ձեռն տայ ՅԻՇ հայրապետացն նորով ինչի...»:

էջ 448. «Զստացողիս Ս. Աւետարանիս: ԳԻՐԱՆՔ լին, հայրն իւր Պողոսին եւ մայրն իւր Խանուծին եւ դստերն իմոյ Մարիամին, թամամին, Շահումին, Խանուծին, որ հանգուցեալ էր ի Քրիստոս. մանաւանդ յիշատակարանս գրողի որ է Պաղտասար Սարկաւազի դպրի յիշեցէք ի մաքրափայլ յաղթս 26բ եւ դուք յիշեալ լիջիք ի Քրիստոսե առաւ որդւորութեան փառք յախտեանս ամէն: Ի թվին Հայոց ՌԶԴ»:

էջ 263. «Զստացողիս Ս. Աւետարանիս Գաւառիս եւ իւր դստերն Մարիամին, թամամին եւ միւս դուստր Խանուծին որ հանգուցեալ էր ի Քրիստոս, այս յիշատակարանս ինչ մարդ որ կտրէ կամ հեղձէ ԺԲ. առաքելոց ԻԿ. մարգարէից ՀԲ. աշա-կերտաց, արեամբն երկուց մարտիրոսաց եւ եր-ջանիկ Ս. Կուսանացն, խոտաճարակ ձգնաւորացն անիծած կենայ, նորովս ինչի...»:

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՓՈՍ ԳՈՒՇԱԿԵՆՆ

(Շարունակելի:)

